

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาจากครอบครัวถึงเด็กเร่ร่อน

----- ระบุ สำนัก

ก่อนอื่นลองมาลองกันว่า เราน่าจะพ้นยุคสมัยไปแล้วที่มุ่งมองการศึกษาไปยังการเรียนในชั้น อีกทั้งเลย-
เถิดไปถึงขั้นว่าจะต้องเรียนเก่งยิ่งได้ทีหนึ่ง แต่ปัจจุบันเท่าที่พบเห็นก็ยังคงมกกันอยู่ตรงภาพเก่า ๆ อย่างเห็นได้-
ชัด คงจะพบของจริงเมื่อมีคนเรียนเก่งกว่าคนอื่นมักหยิบมายกย่องกันจนเลืลศ ยิ่งในสายวิทยาศาสตร์ซึ่งมีแนว
โน้นเน้นหนักไปในด้านวัตถุ

หากมองจากรากฐานซึ่งเป็นกลาง บนพื้นฐานความเข้าใจ"ธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่กระจาย
กันอยู่"ย่อมพบว่ามีความหลากหลาย ดังนั้นหากเข้าใจความหลากหลายของมนุษย์ได้ลึกซึ้งถึงรากฐานและรู้ชัดว่า-
เป็นสังขธรรม น่าจะเข้าใจได้ว่าคนเก่งและไม่เก่งในความหมายของการเรียนในชั้นแม้จากตำรา น่าจะถือเป็น-
ธรรมชาติของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน และจะบังคับให้ต้องเหมือนกันก็จึงเป็นการฝืนธรรมชาติ ย่อมส่งผลเสียหาย
อย่างหนักทั้งแก่บุคคลและแก่สังคมด้วย

ซึ่งบนพื้นฐานความหลากหลายของคนอันถือว่าเป็นมาแต่เกิด ผู้ใหญ่นั้นแหละหากมีความเข้าใจ น่าจะ
ช่วยให้เด็กแต่ละคนสามารถพัฒนาขึ้นมาจากรากฐานจริงของตน ให้มีแนวโน้มขึ้นมาสู่สภาพสร้างสรรค์อย่างเสมอ
ภาคกันได้ แทนที่จะนำเอาสิ่งซึ่งอยู่ภายนอกมาล่อให้คุณค่าที่แท้จริงของแต่ละคนต้องสูญเสียไปเพราะละทิ้งสิ่งซึ่งมี
คืออยู่แล้วหากไม่เหมือนคนอื่นมาแย่งชิงกันเพื่อหวังอามิส อันถือเป็นการปลุกฝังทำลายความเป็นคนอย่างเห็นได้
ชัดหากไม่ปิดตาตัวเองเอาไว้ และผลที่ปรากฏก็คือ เมื่อคนเหล่านี้เติบโตขึ้น ก็จะมองข้ามตัวเองและลูกหลาน
ไปอย่างปราศจากความสนใจ แต่ไปเน้นอยู่กับความหลากหลายของตนไม้และสัตว์ ครั้นทำ ๆ ไปในที่สุดก็อาจพบ
เองว่าต้องตกเป็นเหยื่อชนต่างถิ่นซึ่งหยิบยื่นมาล่อ จนทำให้หลายคนรู้สึกท้อว่าสายเกินแก้ไข

ความไม่เข้าใจธรรมชาติของคนซึ่งควรเริ่มต้นจากผู้ใหญ่เข้าใจเด็ก ได้ทำให้ผู้ใหญ่ใช้เหยื่อล่อเด็กทั้งทาง
ตรงทางอ้อม เพื่อหวังให้มุ่งไปยังจุดที่ตนและพวกได้ใช้อารมณ์ความอยากเป็นฐานกำหนดไว้ หากจะตีความก็คือ
รากฐานแนวคิดซึ่งนำมาใช้สื่อแสดงถึงว่า มีความต้องการที่จะให้ทุกคนต้องเหมือนกัน ยิ่งไปกว่านั้นก็ต้องเหมือนตัว-
เองด้วย

ซึ่งสิ่งนี้เองที่สะท้อนให้เห็นถึงเงื่อนปมซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อสังขธรรมกำหนดให้เด็กต้องเกิด-
มาและอยู่ร่วมกับผู้ใหญ่ จึงเป็นโอกาสให้มีการนำเอาอารมณ์จนถึงอำนาจมาใช้กับเด็ก อีกทั้งยังอ้างบุญคุณโดยปราศ
จากความรู้สึกที่ลึกซึ้งด้วยว่า เป็นเพราะความรักความห่วงใยจึงต้องกระทำเช่นนั้น

สภาพการเติบโตของชีวิตคนบนพื้นฐานสังคมไทย มักมีแนวโน้มที่สะท้อนให้เห็นว่า ยิ่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ทั้ง
วัยวุฒิ อำนาจและรูปวัตถุก็ยิ่งยึดมั่นถือมั่นหรือเห็นแก่ตัวสูงขึ้น ดังนั้นการไม่รับฟังความคิดเห็นจากเด็กก็ตี การ
ใช้อารมณ์ซึ่งมีโอกาสบานปลายไปจนถึงใช้อำนาจและลงมือลงไม้ก็ตี จึงปรากฏเห็นได้เด่นชัดยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ
หากมองเริ่มจากครอบครัว กับอีกด้านหนึ่งก็อาจมีการตามใจกันจนหลงไปเลย

ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างมีธรรมชาติที่เห็นได้สองด้าน ดังนั้นในด้านหนึ่งซึ่งมีการใช้อารมณ์จนถึงใช้อำนาจ ก็
ย่อมมีอีกด้านหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพรตามใจอย่างเลเยเหตุและผลภายในภาพรวมของสังคมด้วย ทั้งนี้และทั้ง-
นั้นสุดแต่พื้นฐานของแต่ละราย แม้รายเดียวกันก็สุดแต่โอกาส อาจมีผู้ใหญ่บางคนปฏิเสธว่าตนไม่เคยใช้อำนาจกับ
ลูกหลานหากมองได้ลึกอาจพบว่ามีการตามใจ เพราะความเข้าใจเด็กในความหมายที่ถึงสังขธรรมคงไม่ใช่ด้านใด
ด้านหนึ่งแม้ทั้งสองด้าน หากควรอยู่ร่วมกันอย่างรู้เหตุรู้ผลโดยที่เริ่มต้นจากผู้ใหญ่ก่อนแม้จากเรื่องเล็ก ๆ จึงจะ
สามารถสร้างสรรค์เด็กได้ และการเริ่มจากผู้ใหญ่น่าจะได้แก่การที่ผู้ใหญ่มีการสำรวจตัวเองเมื่อเกิดความรู้สึก
ไม่สบายอารมณ์กับพฤติกรรมของเด็กเป็นปฐมเหตุ ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมแก้ไขได้ด้วยตัวของมันเองอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้ในกรณีที่ครอบครัวตกอยู่ในสภาพยากลำบาก ถ้าหากผู้ใหญ่เข้าใจเด็กจากใจจริง ไม่ว่าจะตกทุกข์-
ได้ยากแค่ไหน น่าจะมองเห็นภาพที่สอดคล้องกันกับคำกล่าวของมนุษย์ก่อนว่า "ลำบากก็ลำบากด้วยกัน - สมายก็
สมายด้วยกัน" และคงไม่นำเอาความยากจนมาเป็นข้ออ้างว่าลูกหลานเหลือหนึ่ออกจากครอบครัวซึ่งเป็นการมอง
อย่างผิวเผิน อันสื่อแสดงให้เห็นถึงนิสัยเห็นแก่ตัวของผู้ใหญ่ ทำให้ลูกเข้าใจตัวเองอย่างเห็นได้ชัด การพัฒนา
เด็กในสภาพสังคมปัจจุบันจึงยังไม่อาจสะท้อนให้เห็นภาพที่เป็นความหวังอย่างชัดเจนได้

ดังนั้น การที่เด็กหนีออกจากบ้านจากครอบครัว ส่วนใหญ่มักเกิดจากการที่ผู้ใหญ่ไม่เข้าใจเด็ก แม้ปากอาจ
กล่าวว่าตนกระทำไปเพราะความรัก แต่เน้นพฤติกรรมอยู่กับการเคี่ยวเข็ญบังคับแม่แสดงกิริยาเกรี้ยวกราด แทนที่
จะมีสมาธิอยู่กับตัวและมุ่งปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างซึ่งอาจไม่ต้องเอ่ยปากสอน หากยังไม่สบโอกาสที่เด็กจะเปิดใจรับ
พฤติกรรมของผู้ใหญ่ซึ่งเอาใจตนเองเป็นที่ตั้ง เมื่อสะท้อนพฤติกรรมออกมาใส่เด็ก "โดยเฉพาะเด็กที่มีพลังหรือมี
ความเป็นตัวของตัวเองเป็นธรรมชาติอยู่ในรากฐานอย่างชัดเจน" ย่อมมีแนวโน้มที่เติบโตไปเสี่ยงเป็นเสี่ยงตาย
เอาดาบหน้า ซึ่งเด็กที่มีลักษณะและคุณสมบัติเช่นนี้หากผู้ใหญ่มองเห็นคุณค่า คงรู้ว่าในอนาคตน่าจะเป็นคนที่มี
ความสามารถสำหรับสร้างสรรค์สังคมได้มาก

บนพื้นฐานสังคมไทยเท่าที่เป็นมาแล้ว มักมีแนวโน้มสะท้อนให้มองเห็นว่า เด็กซึ่งอยู่กับผู้ใหญ่ได้ดีไม่ว่าลูก
หลานอยู่กับพ่อแม่ปู่ย่าตายายหรือศิษย์อยู่กับครู แม้ลูกน้องที่อยู่กับผู้มีอำนาจเหนือกว่าจนได้รับความรักใคร่ มักหมาย
ความว่าอยู่อย่างเชื่อฟังในทุก ๆ เรื่องโดยที่ไม่มีปากเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น ส่วนเด็กซึ่งมีความเป็นตัวของตัวเองมักมี
ผู้ใหญ่หลายคนรับไม่ได้ และเมื่อสิ่งดังกล่าวสะท้อนภาพออกมาให้เห็นจากหน่วยเล็ก ๆ ย่อมปรากฏกับภาพรวมซึ่ง
เห็นได้ในสังคม

และสิ่งดังได้กล่าวแล้วนี้เองที่ทำให้เกิดเป็น"ปัญหาสมองไหล"ขึ้นในแวดวงการจัดการศึกษา อีกทั้งยังเป็น
ปัญหาซึ่งยังแก้ไม่ตก ทำให้เห็นว่าชีวิตจรจัดหาใช่เกิดขึ้นแต่เพียงจากเด็ก แม้ผู้ใหญ่ที่มีความรู้ก็ทั้งมีรากฐานอัน
ทรงคุณค่าก็กลายเป็น"ผู้ใหญ่ ร่วร้อน" ซึ่งภาพนี้หากใครยึดติดน้อยหน้อยย่อมมองเห็นได้

โปรดเข้าใจว่า ประเด็นปัญหานี้ถามากกล่าว หาใช้สอนให้ลูกหลานในครอบครัวหรือศิษย์ในโรงเรียนต้อง-
เป็นคนก้าวร้าวรุนแรง เนื่องจากภายใต้ภาวะยึดติด มักมีแนวโน้มทำให้ผู้ใหญ่หลายคน เข้าไป ไปในแนวทางเช่นนั้น
หลักเดียวกันกับเมื่อพูดถึง"การพึ่งพาตนเอง"มักมีหลายคน เข้าใจว่าคือ"ความอวดดีโดยที่ไม่ยอมฟังใคร เนื่องจาก
คนลักษณะเช่นนี้มักมองสิ่งต่าง ๆ มุ่งสู่ทิศทางออกจากตัวเอง ความจริงแล้ว"ความเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง
การปฏิบัติและคิดอย่างมีรากฐานมั่นคงอยู่กับเหตุและผล" โดยเฉพาะคนซึ่งมีความเป็นตัวของตัวเองย่อมไม่ยึดติด
จึงไม่มองผู้ใหญ่ที่ตนควรเคารพรัทธาแต่เพียงผู้ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ อีกทั้งรู้จักคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวมาก่อน และเน้นนำ
ปฏิบัติโดยมีผู้ซึ่งถือเป็นแนวอย่างเป็นหลักทางใจ ไม่ว่าจะผู้นั้นจะเป็นใครก็ตาม

หวนกลับมาพูดถึงปัญหาสมองไหลในแวดวงการศึกษา โดยเฉพาะในด้านที่อยู่บนฐานรากวิชาการ หากมองแนว
คิดซึ่งนำมาใช้แก้ไขปัญหานี้ที่สะท้อนออกมาปรากฏ ก็ยังเน้นด้านเดียวว่า"เงินไม่พอใช้ กับที่อื่นให้เงินดีกว่า" ซึ่ง
หากนำแนวคิดเช่นนี้มาใช้เป็นพื้นฐานการแก้ไขได้เป็นไปได้ คงยังได้คนที่มีนิสัยเห็นแก่เงิน เข้าไปอยู่ในแวดวงเพิ่ม
ขึ้น เพราะคนซึ่งมีอุดมการณ์หรือมีความเป็นตัวของตัวเองลึกซึ้งจริง ๆ แม้เขาจะไม่มีเงินก็คงไม่มีใครจะเอาเงิน
มาซื้อได้

ดังนั้นส่วนหนึ่งของเด็ก ร่วร้อนซึ่งหนีออกมาจากครอบครัว เพราะถูกผู้ใหญ่บังคับหัวใจจนทนไม่ไหว หากผู้มี
โอกาสเกี่ยวข้องมองเห็นด้านที่มีคุณค่า โดยที่มิถุนการณ์ระมัดระวังเมื่อเข้าไปช่วยเหลือเพื่อไม่ให้ส่วนดังกล่าวต้องสูญ-
เสียไปด้วย คนกลุ่มนี้แหละเมื่อเติบโตขึ้นแล้วหากมีโอกาสอันดีรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้ กับอีกด้านหนึ่ง
แต่ละคนได้รับการประคับประคองให้สามารถต่อสู้กับอิทธิพลครอบงำของสิ่งแวดล้อมซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ในสังคม

ได้ตลอดรอดฝั่ง น่าจะถือเป็นความหวังสำคัญส่วนหนึ่งสำหรับอนาคตของสังคม

แทนที่จะปล่อยให้กระแสเก่าซึ่งมีคนประเภทที่มั่งมีทรัพย์สิน พ่อแม่ตามใจ และประเภทตามผู้ใหญ่อย่างปราศจากการหยั่งรู้ถึงเหตุและผล ไหลเข้าสู่กระแสอำนาจอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำลายสังคมเล็กซึ่งยังขึ้นจนเกิดเป็นปัญหาหนักขึ้นเป็นลำดับ และคนกลุ่มเดียวกันก็มักชอบอ้างในเชิงคำหนี เมื่อพบการเสนอแนะสิ่งต่าง ๆ เพื่อหวังสร้างสรรคที่ว่า "เป็นคนเจ้าปัญหาบ้าง เป็นคนมีปัญหามาตั้งแต่เด็กบ้าง" ทั้ง ๆ ที่ธรรมชาติของทุกชีวิต หากมุ่งไปสู่ความเป็นผู้รู้จริง จำเป็นต้องเรียนจากปัญหาจริงจึงจะประสบความสำเร็จ

จึงขอฝากไว้ว่า การพัฒนาเด็กเร่ร่อน ชีวิตผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของถึงนำไปปฏิบัติควรได้รับทเรียนจากความยากลำบาก เพื่อจะได้ไม่ทำลายส่วนดีและเป็นสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานของเด็กกลุ่มนี้ เพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์

อนึ่ง เมื่อสองวันที่ผ่านมา ผู้เขียนได้รับสิ่งพิมพ์อันสืบเนื่องมาจากน้ำใจของคนทั้งหลายใน "กลุ่มศึกษาและปฏิบัติธรรม" ซึ่งมีศูนย์รวมอยู่ใกล้สี่แยกราชเทวี กรุงเทพฯ ฯ. ส่งมาให้ ได้สังเกตเห็นมมล่า่งซ้ายของซองใส่เอกสาร พิมพ์ไว้ว่า ช่วยผู้อื่นให้ช่วยตัวเองได้ และ ช่วยตัวเองให้ช่วยผู้อื่นได้" ทำให้มองเห็นภาพรวมอันดีถือเป็น "ธรรมจักร" ใค้อย่างชัดเจน

จริง ๆ แล้วความที่ช่วยผู้อื่นให้ช่วยตัวเองได้ มีรากกล่าวกันมานานมากพอสมควร ยิ่งเป็นโครงการพัฒนาชนบทซึ่งทางราชการทำขึ้น ก็จะพบกับข้อความดังกล่าวแทรกอยู่แทบทุกเรื่อง แต่หลังจากการนำปฏิบัติผ่านพ้นมาพอสมควร เรากลับพบว่า คนท้องถิ่นในชนบทต้องสูญเสียพลังในรากฐานการช่วยตนเองอันควรถือเป็นสังฆธรรมเล็กซึ่งยังขึ้น ถึงขนาดละทิ้งถิ่นฐานอพยพเข้าเมืองทำให้เดือดร้อนหนักจนแก้ไขได้ยากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ รวมถึงปัญหาเด็กเร่ร่อนในกลุ่มซึ่งควรมีรากฐานอยู่ในชนบทด้วย

หากนำประสบการณ์จากเหตุผลดังกล่าวมาใช้เป็นฐานการมองปัญหาเด็กกับผู้ใหญ่ในกรณีเด็กเร่ร่อนซึ่งหนีออกมาจากครอบครัว ทั้ง ๆ ที่พ่อแม่มีฐานะดีพอสมควรคงพบว่า สืบเนื่องมาจากรากฐานปัญหาเดียวกัน จะแตกต่างกันก็เพียงสิ่งปลุกย่อยเท่านั้น

จึงกล่าวได้อย่างมั่นใจว่า จากสังฆธรรมชีวิตและสังคมซึ่งมีผู้ใหญ่อยู่ร่วมกับเด็ก ผู้มีโอกาสและมีอำนาจเหนือกว่าย่อมอยู่ร่วมกับผู้ซึ่งชีวิตยังค้ำค้ำกว่าตน หากผู้ใหญ่และผู้มีโอกาสอภังค์มีอำนาจเหนือ อยู่อย่างไม่ประมาท ขาดสติ เนื่องจากขณะดำรงชีวิตมีการพิจารณาตนเองอีกทั้งทุกสิ่งอย่างถึงเหตุและผล หรืออีกนัยหนึ่งคือ "ฝึกละความอยากในตัวเองลงทุกขณะจากสิ่งซึ่งเป็นปัญหาจริงในกระแสชีวิตประจำวัน" อีกด้านหนึ่งซึ่งค้ำค้ำกว่าย่อมมีโอกาสพัฒนาขึ้นมาบนพื้นฐานอันเป็นสังฆธรรมในแต่ละคนให้ เชื่อมมัน ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อันความอยากซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนหากพอกพูนยิ่งขึ้น ย่อมเพิ่มพูนซึ่งความทุกข์ให้แก่ตัวเอง ดังนั้นการละความอยากย่อมบังเกิดสุขโดยแท้ การใช้ชีวิตคลุกคลีและร่วมงานกับเด็กที่ดี หรือกับเพื่อนมนุษย์ผู้ซึ่งชีวิตยังค้ำค้ำกว่าตนก็ดี หากบังเกิดความสุขย่อมนำวิถีการพัฒนาสู่ความสำเร็จทั้งสองด้านเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการปฏิบัติที่เกิดจากความสุภาพในรากฐานอันหมายถึงความจริงใจย่อมหวังได้ว่า น่าจะถือเป็นความสุขร่วมกันทั้งสองด้าน อีกทั้งผู้ใหญ่ย่อมได้รับในลักษณะที่มุ่งลงลึกซึ่งยิ่งกว่า จึงถือเป็นหลักทางใจให้แก่เด็กใค้อย่างแน่นอนที่สุด

หากสังคมยังไม่อาจสะท้อนภาพรวมให้เห็นสิ่งดังกล่าวให้เป็นที่มั่นใจใค้อย่างชัดเจนก็คงบอกได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างยังคงตกต่ำลงไปเรื่อย ๆ อย่างไรก็ดีไม่มีใครแก้ไขได้ และการคุยเชื่องว่าสิ่งนั้นสิ่งนั้นและพวกสามารถแก้ไขได้ก็ยังคงปรากฏเป็นความจริงต่อไปอีกอย่างฝันไม่ได้ เช่นกัน .